

Nieuwsbrief Milieurekeningen

Nummer 11, 2015

De Milieurekeningen van CBS beschrijven en analyseren de relatie tussen milieu en economie in Nederland. Om tot een consistente statistische beschrijving te komen sluiten de Milieurekeningen aan op de concepten en definities van de nationale rekeningen. De jaarlijkse Nieuwsbrief bevat recente uitkomsten en informatie over aanvullende onderzoeken op het terrein van Milieurekeningen.

Cijfers Milieurekeningen in StatLine

De in 2015 gepubliceerde uitkomsten van de Milieurekeningen sluiten aan bij de gereviseerde nationale rekeningen. De tabellen zijn opgenomen in [StatLine](#), de elektronische databank van CBS, onder thema Macro-economie en thema Natuur en milieu. (Ook in het Engels beschikbaar.)

Groene groei

Het onderwerp groene groei staat hoog op de nationale en internationale agenda. De EU heeft de ambitie om in 2020 efficiënter om te gaan met natuurlijke hulpbronnen en meer te investeren in de ontwikkeling van een kringloopeconomie, de OECD hanteert een groene groei strategie die milieu in het centrum van het economische beleid plaatst en wereldwijd committeerden alle landen zich in september 2015 aan de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties, waarvan een deel direct te linken valt aan groene groei. Ook het Nederlandse kabinet streeft naar groene economische groei. Met de publicatie [Green growth in the Netherlands 2015](#) publiceerde CBS op 4 december de laatste stand van zaken op dit gebied.

Aan de hand van 36 indicatoren, representatief voor zes thema's (milieu-efficiëntie, grondstoffen-efficiëntie, natuurlijke hulpbronnen, milieukwaliteit, groene beleidsinstrumenten en economische kansen), onderzocht CBS de mate waarin de Nederlandse economie "groener" wordt. Ook is geïnventariseerd hoe Nederland daarbij presteert ten opzichte van andere OECD- of EU-landen. Het indicatorendeel van het rapport wordt ondersteund door de visualisatie [Groene groei](#) op de CBS-website. De publicatie bevat verder verdiepende artikelen over groene groei en topsectoren, herwinning van grondstoffen uit elektronisch en elektrisch afval, Natuurlijk kapitaalrekeningen en energie-efficiëntie door energiebesparing.

Belangrijke uitkomsten

Na eerdere uitgaven in 2011 en 2013 is *Green growth in the Netherlands 2015* de derde publicatie van CBS over dit onderwerp. Belangrijkste conclusie is dat de Nederlandse economie de afgelopen 15 jaar 'groener' is geworden. In de periode 2000-2014 ontwikkelden 22 van de 36 indicatoren zich in een positieve richting. Bij 8 was het beeld ongunstig. Al met al zijn er bij 5 van de 6 thema's meer verbeteringen dan verslechtingen. Ondanks deze vooruitgang scoort Nederland op 4 van de 6 thema's in de onderste helft van de ranglijst van Europese landen. De positie van Nederland ten opzichte van andere Europese landen verbeterde de laatste jaren niet. Ook in andere landen is de economie minder belastend voor het milieu dan voorheen.

Speciale projecten en activiteiten

In 2015 waren er diverse speciale projecten en activiteiten om de Milieurekeningen verder uit te bouwen en kennis daarover te delen. Het gaat onder andere om:

London Group on Environmental Accounting

Van 2 tot 4 november vond in Den Haag de 21ste *London Group on Environmental accounting* plaats, met CBS als gastheer. De London Group komt jaarlijks bijeen en bestaat uit internationale experts op het gebied van milieurekeningen. De bijeenkomsten bieden een platform voor review, vergelijk en discussie met betrekking tot de laatste ontwikkelingen op dit gebied. De afgelopen jaren heeft deze groep vooral gewerkt aan de wereldwijde implementatie van het System of Environmental-Economic Accounting (SEEA) waarvan het Central Framework in 2014 is gepubliceerd. Dit jaar was er veel

aandacht voor de ontwikkelingen op het gebied van Natuurlijk kapitaalrekeningen.

Natuurlijk kapitaalrekeningen

Natuurlijk kapitaalrekeningen (NKR) zijn een uitbreiding van de bestaande nationale rekeningen waarin getracht wordt het gebruik van - en de impact op - natuurlijk kapitaal in samenhang met economische statistieken te beschrijven. Het verschil met de klassieke milieu-rekeningen bestaat eruit dat het natuurlijk kapitaal beschreven wordt vanuit een ecosysteem perspectief. Dit houdt in dat de natuurlijke leefomgeving beschreven wordt in termen van diverse ecosystemen die verschillende ecosysteemdiensten leveren (bijvoorbeeld vastleggen van koolstof, zuiveren van water, bieden van een omgeving voor recreatie) aan de economie.

Na eerdere pilotstudies in 2014 (gemeentes Rotterdam en Roerdalen) en 2015 (provincie Limburg) hoopt CBS, in opdracht van de ministeries van Economische Zaken en Infrastructuur en Milieu, de NKR vanaf 2016 op te schalen naar een volwaardig rekeningenstelsel voor Nederland. Hierbij wordt een complete set van Natuurlijk kapitaalrekeningen ontwikkeld voor alle Nederlandse provincies en voor heel Nederland, voor een zo uitgebreid mogelijke set van ecosysteemdiensten. Verder wordt geëxperimenteerd met de monetaire waardering van ecosysteemdiensten en het integreren van deze diensten in een balans voor natuurlijk kapitaal voor Nederland. Aparte rekeningen voor biodiversiteit en koolstof zijn ook voorzien. Het projectvoorstel voorziet, net als bij voorgaande NKR projecten, in een nauwe samenwerking met onder andere Universiteit Wageningen. Meer info: [Green growth in the Netherlands 2015](#), hoofdstuk 5.

Nationale Energie Verkenning (NEV)

In oktober verscheen de tweede editie van de [Nationale Energie Verkenning 2015](#), opgesteld door ECN, PBL en CBS, met bijdragen van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. De NEV brengt jaarlijks de stand van zaken rondom de energiehuishouding van Nederland in kaart. Belangrijkste boodschap van de NEV 2015: de Nederlandse energievoorziening bevindt zich op een kantelpunt. Het aandeel hernieuwbare energie neemt toe, net als de energiebesparing. Het energieverbruik blijft dalen, maar het tempo van de daling neemt af. Om op lange termijn een schoon en betrouwbaar energiesysteem te realiseren zijn vanuit het beleid nieuwe impulsen nodig.

Aardgaswinning en economie

Na de recente aardbevingen is de aardgasproductie in Groningen verlaagd. In het artikel [Aardgaswinning en economie](#) wordt een overzicht gegeven van de invloed

van de aardgaswinning op de Nederlandse economie, vóór en ná het terugschroeven van de winning.

Materiaalmonitor

In opdracht van het Ministerie van Economische Zaken is in 2015 de Materiaalmonitor geactualiseerd. De Materiaalmonitor is nu beschikbaar voor 2008, 2010 en 2012. Ook zijn cijfers over het aanbod en gebruik van water gemaakt. Daarnaast is de potentiële teugwinning van kritische materialen uit afvalwater en slib onderzocht. De Materiaalmonitor dient ter ondersteuning van het Nederlandse grondstoffenbeleid. Uit de monitor kunnen indicatoren worden afgeleid met betrekking tot efficiëntie, zelfvoorzienendheid en hergebruik van grondstoffen.

WAVES

In het kader van kennisdeling ondersteunt CBS Rwanda bij het ontwikkelen van Land Use Accounts en Water Accounts. Dit gebeurt in het kader van het WAVES-project, een initiatief van de World Bank met het doel wereldwijd Milieurekeningen en Ecosysteemrekeningen te implementeren. De activiteiten worden uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

2016

Veel van de speciale projecten, zoals de Materiaalmonitor en de NEV, zullen in 2016 doorlopen. De Materiaalmonitor wordt uitgebreid op het gebied van de circulaire economie met "urban mining" en input-outputanalyses. Met grants van het Europees statistisch bureau Eurostat wordt gewerkt aan uitbreiding van de Milieurekeningen op de terreinen Environmental goods and Services Sector (EGSS), energierekeningen en Environmental Protection Expenditure (EPE).

Contact

CBS wil graag relaties opbouwen en versterken met wetenschappers, beleidsmakers, milieudeskundigen en andere geïnteresseerden in de Milieurekeningen. Commentaar en specifieke wensen zijn zeer welkom en kunnen kenbaar gemaakt worden bij Sjoerd Schenau, projectleider Milieurekeningen.

Colofon

Tekst Sjoerd Schenau en Karin van der Ven | Sector Nationale rekeningen (ENR)

Contact s.schenau@cbs.nl; tel. 070-3374041
www.cbs.nl | twitter.com/statistiek.cbs